

VERGETEN OORLOGSKINDEREN

“IK HEB ER GELEERD OM NIET TE HUILEN”

Terwijl Nederland is bezet door de Duitsers, zitten in Nederlands-Indië 100.000 Nederlanders gevangen in jappenkampen. Op 15 augustus '45 wordt Japan verslagen, maar van een feestelijke bevrijding is geen sprake. Xaviera, Joty en Jacoba waren kind in een oorlog waarover hier maar weinig werd gesproken.

Interviews COEN VERBRAAK (XAVIERA HOLLANDER) EN BRAM DE GRAAF

“Ik heb het overleefd. Maar wel dankzij een paar *heel goede psychiaters*”

Als pasgeboren baby belandde Xaviera Hollander (1943) met haar moeder in een jappenkamp. Ze hield er een jarenlange drang naar voedsel aan over.

Veel concrete herinneringen aan de tijd in het kamp heeft Xaviera Hollander niet. Maar tot op de dag van vandaag is die periode van twee jaar in kamp Tjideng op Java bepalend voor haar gebleven. Tot haar veertiende plaste ze elke nacht in bed. En ze slaapt nog altijd met een lampje aan. “Die angst voor de nacht, voor het donker, zit er nog steeds diep in.” Het was eigenlijk een heel slecht moment voor haar moeder om zwanger te raken: eind 1942 was in Indonesië de Japanse bezetting overal voelbaar. Europeanen werden opgesloten in interneringskampen of in werkkampen. Xaviera’s vader, Mick de Vries, werkte in Soerabaja als arts en psychiater. Een kind krijgen tijdens de Japanse bezetting was volgens hem het stomste wat een mens kon willen. Maar Germaine, het fotomodel met wie hij eind jaren dertig was getrouwd, dacht daar anders over. Zij wilde juist graag een ‘souvenir’. Zou hij de oorlog niet overleven, dan had zij tenminste nog een bewijs van hun liefde.

Voor dood achtergelaten

Drie weken nadat in juni 1943 Vera (Xaviera’s naam bij de burgerlijke stand) was geboren, werden moeder en dochter opgesloten in kamp Tjideng, vlak bij Jakarta. Haar vader werd ondertussen tewerkgesteld in een krijgsgevangenenkamp. Tjideng gold in de laatste jaren van de oorlog als een van de zwaarste jappenkampen van Indonesië. Kampcommandant Kenichi Sonei was berucht vanwege zijn labiele en zeer gewelddadige gedrag. Haar moeder is op een dag bijna door hem doodgetrapt. Xaviera had als meisje van bijna drie zware dysenterie. Haar moeder was ervan overtuigd dat haar kind zou sterven als het niet snel voedsel zou krijgen. Toen ze naar het kamp moest, had ze een paar diamanten meegesmokkeld in haar vagina. Met een Javaanse handelaar was ze overeengekomen: een

diamant voor een zak bruine suiker. Rond middernacht zou haar moeder die diamant, gewikkeld in papier, over de bamboe- en prikkeldraadomheining gooien. Daarna zou hij de zak naar haar toe werpen. De diamant landde op de afgesproken plek, maar de zak viel met een luide plof op de grond en scheurde open. Nog geen twee seconden later stond ze in het volle licht van de zoeklampen, omringd door Japanse soldaten en Indonesische bewakers. Ze sloegen haar in elkaar en schopten haar. Sonei was degene die haar het hardst trapte met zijn zware laarzen. Nadat ze bewusteloos was geraakt, traptten ze haar gezicht open

“Sonei was degene die haar het hardst trapte met zijn zware laarzen”

en spuugden ze in haar wonden.” Haar moeder werd voor dood achtergelaten. In de vroege ochtend werd haar lichaam opgepikt door een patrouille die lijken naar een barak moest brengen. Daar ontwaakte ze later die dag, te midden van tientallen lichamen in staat van ontbinding. Van de bewakers kreeg ze wat brood en water. Uiteindelijk werd ze naar de ziekenboeg overgebracht. Drie weken later was ze weer bij haar dochter. Xaviera hoorde haar moeder die nacht schreeuwen. “Ik huilde de longen uit mijn lijf. En niemand die me kon troosten. Daarna heb ik jarenlang niet meer kunnen huilen. En nog steeds kan ik niet huilen om mijn eigen verdriet.” Op een dag was de oorlog voorbij. Van dat moment kan ze zich niets herinneren. Ze weet alleen dat haar vader nadien nog bijna een jaar wegbleef, vanwege de politieke situatie in Indonesië. Xaviera was zelf al geruime >

OORLOG NA OORLOG

In de Tweede Wereldoorlog zijn het in Nederlands-Indië niet de Duitsers die hun macht willen vergroten, maar de Japanners, die het voor het zeggen willen hebben in Zuidoost Azië en de westerse overheersers willen verdrijven. Op 7 december 1941 vernietigen de Japanners de Amerikaanse vloot in Pearl Harbour, waarna de Amerikanen Japan de oorlog verklaren. Nederland doet mee, maar na de verloren slag in de Javazee zijn de Japanners binnen een paar dagen de baas in Nederlands-Indië. De (Indische) Nederlanders worden onder erbarmelijke omstandigheden in jappenkampen geïnterneerd, waar een chronisch tekort is aan voedsel, water en medicijnen. Ook is er hongersnood onder de Indonesische bevolking. Japan geeft zich na de Amerikaanse atoomaanval in augustus '45 gewonnen, maar van een feestelijke bevrijding is in Nederlands-Indië geen sprake. De Indonesiërs hebben genoeg van de Nederlanders en de Bersiap breekt uit: een gewelddadige strijd waarbij tienduizenden (Indische) Nederlanders, maar ook Nederlandsgezinde Indonesiërs, Chinezen en Molukkers omkomen. Ook aan de kant van de Indonesiërs vallen tienduizenden doden door toedoen van Britse troepen. Even is het rustig, maar in 1947 laait de strijd opnieuw op en het zal tot december '49 duren voordat Nederland zich terugtrekt en onder internationale druk de onafhankelijkheid van Indonesië erkent. De onafhankelijkheidsoorlog leidt tot een massale repatriëring van (Indische) Nederlanders naar hun vaderland, waar velen van hen nog nooit zijn geweest. Ook worden ruim 12,5 duizend Molukkers – soldaten die dienden in het KNIL en hun gezinnen – naar Nederland overgebracht.

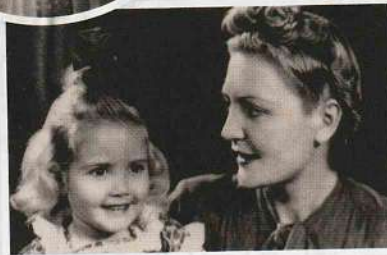
Lees meer op tweedewereldoorlog.nl

*Moeder
Germaine
in Indië*

*Vader Mick
in 1948*

*Moeder en
dochter
in 1946*

*Germaine met haar
tienerdochter*

tijd weg uit het kamp toen ze als driejarig meisje uit een boom viel en bijna werd gespiesd door een boomstronk. "Ik heb er vlak naast mijn vagina nog een groot litteken aan overgehouden." De baboe bedacht zich geen moment en droeg haar naar het kampziekenhuis. Daar waren twee artsen aan het werk. Een van hen boog zich over haar heen. Later zou blijken dat dat haar eigen vader was. "Ik herkende hem natuurlijk niet, en hij wist niet dat ik zijn dochter was. Hij heeft me geopereerd en de wond gehecht." Een halfjaar later, toen de Bersiap voorbij was, zag hij haar weer terug. "Mijn moeder had zich speciaal opgedoft en mooi gemaakt. Mijn vader kwam het tuinpad op lopen, en had op dat

“Jarenlang verstopte ik potten pindakaas in de badkamer”

moment alleen oog voor dat driejarige blonde engeltje op haar driewieler. 'Ben jij mijn dochter? Kom 'ns bij je papa, schatje.' Mijn moeder barstte in tranen uit. Dat is het begin van de eeuwige jaloezie tussen mij en haar geweest." Haar vader sprak nooit over wat hij in de oorlog had meegeemaakt. Van anderen hoorde Xaviera later dat hij in het werkkamp als dwangarbeider afschuwelijk gefolterd is. Voor haar moeder waren de oorlogsjaren wel gewoon onderwerp van gesprek. "Ze is er enorm door getekend." Achteraf is het een wonder dat Xaviera en haar moeder Tjiedeng overleefden. Al ondervindt ze nog elke dag de fysieke gevolgen van de honger die ze daar moesten lijden. "Bijna iedereen die ik ken uit het kamp heeft darmproblemen. Ik ook." Tegelijkertijd was er altijd die onophoudelijke fixatie op voedsel. Ze waren nog maar amper geïnterneerd of de natuurlijke melkstroom bij haar moeder droogde op, vermoedelijk door stress. "Een Indische vrouw heeft mij toen een tijd gevoed. Mijn moeder hield daar het gevoel aan over dat ze jammerlijk faalde." Nadien heeft Ankie, een vier jaar ouder nichtje, Xaviera meermalen weten te redden met kakkerlakken en bananenschillen. Daardoor raakte Xaviera

ongezond gefixeerd op voedsel. "Ik ben niet voor niks zo dik geworden. Ik verstopte jarenlang potten pindakaas in de badkamer, zodat ik altijd stiekem even iets kon eten. Ik kwam laatst bij toeval in een kast nog een pot met bijna versteende pindakaas tegen."

De overlevenden

Ze is altijd een overlever geweest. Volgens haar zijn er twee soorten oorlogsoverlevenden. "Je hebt de mensen die altijd maar klagen. Vaak zijn het Joodse mannen die moeders hebben met een leeuwinnencomplex. Die zijn altijd maar bezorgd: 'Doe je voorzichtig, jongen? Eet je wel goed?' Mijn moeder was ook zo'n type. Daarnaast heb je de overlevers. Zo een ben ik. Altijd de beste willen zijn, eeuwig bewijzen dat je er bent en dat alles goed met je gaat.' Het is niet voor niets dat ze als callgirl-madam een van de beste en meest luxe bordelen van New York had. Daar zat die competitiedrang helemaal in. "In het begin gaf ik iedereen voor nopjes sex, in de hoop de ware te vinden. Ik was op zoek naar een vaderfiguur. Op een dag werd ik in een bar aangesproken door een bloedmooie vrouw, die iets ouder was dan ik. Ze zat het hoofdschuddend aan te kijken. "Honey, don't you understand that you are sitting on a goldmine? Wat jij weggeeft voor een glaasje jus d'orange is goud waard." Toen viel het kwartje. Vanaf toen wilde ik de allerbeste zijn, met de aller-mooiste callgirls van New York."

"Buig! Buig!"

Soms eechoot het geschreeuw van de Japanners nog door de kamers van haar geheugen. Dan hoort ze hen weer roepen: "Kirei! Kirei! Buig! Buig!" Alle vrouwen moesten daarop met

OVER XAVIERA
In de jaren '70 werd Xaviera bekend met haar boek *The happy hooker: My own story*. Nu runt ze met haar man Philip Bed & Breakfast Xaviera's Happy House in Amsterdam.
xavierahollander.com

gebogen knieën in elkaar duiken. "Zo probeerden ze de Europese vrouwen, die vaak een kop groter waren dan zij, te vernederen." Ze is een liefhebber van de muziek van de Japanse componist Ryuichi Sakamoto. Maar toen ze jaren geleden de film *Merry Christmas*, Mr. Lawrence bezocht, waarvoor Sakamoto de muziek componeerde, kromp ze van pure schrik ineen. "In die film schreeuwen die jappen als gekken. Ik raakte er totaal van overstuur." Inmiddels heeft ze al jaren een Japanse auto. En ze houdt ook van Japans eten. Maar ze zal nooit een Japanse minnaar nemen. Jaren geleden was ze met een jongere vriend in Mexico. Ze wilden naar een strandbar. Op het strand was in de branding een beschoeiing van bamboe aangebracht, om de haaien te weren, compleet met prikkeldraad. Plotseling kon Xaviera geen stap meer zetten. Ze hebben haar de deur door moeten duwen. "Ik bevróór van schrik. Terwijl ik niet goed thuis kon brengen waar ik nou zo bang van werd." Toen ze het later natekende voor haar moeder, zei die direct: 'O, maar zo zag de ingang van ons kamp eruit.' "Dat zit blijkbaar heel diep." Toch is er het besef dat ze nog van geluk mag spreken. Als kind van een Joodse vader had het er in Europa waarschijnlijk nog veel slechter voor haar uitgezien. Ze heeft het toch maar mooi allemaal doorstaan. "Daar ben ik best trots op. Ik heb het overleefd. Maar wel dankzij een paar heel goede psychiaters."

1948

Vader Mick in Indië

Xaviera (12) met haar vader in Amsterdam

OOLOGSKINDEREN

Xaviera's verhaal is een ingekorte versie van één van de 14 verhalen uit *Oorlogskinderen* (Thomas Rap, € 19,99). Journalist Coen Verbraak vertelt hierin de indrukwekkende verhalen van mensen die kind waren in de Tweede Wereldoorlog. Lees het interview met Coen Verbraak op pagina 122.

